

JULI 2005
ADVIES RDA 2005/06

I & R HOBBYDIEREN / DEFINITIE GEZELSCHAPSDIER

ADVIES AAN DE MINISTER VAN LANDBOUW,
NATUUR EN VOEDSELKwaliteit INZAKE HET
IDENTIFICEREN EN REGISTREREN VAN
HOBBYDIEREN EN HOBBYDIERHOUDERS EN HET
OPSTELLEN VAN EEN DEFINITIE VAN HET BEGRIP
GEZELSCHAPSDIER

SAMENSTELLING VAN DE RAAD

- prof. dr. C.J.G. Wensing, voorzitter
- A. Achterkamp
- mw. ir. A.M. Burger
- mw. mr. E.C. Greve
- ir. M.J.B. Jansen
- drs. S.B.M. Jongerius
- J.Th. de Jongh
- drs. R.J.T. van Lint
- P.J.H.M. Loonen
- Ir. B.J. Odink
- dr. ir. H. Paul
- ir. G. de Peuter
- prof. dr. A. Pijpers
- drs. T. de Ruijter
- S.J. Schenk
- prof. dr. F.J. van Sluijs
- H.W.A. Swinkels
- drs. P.A. Thijsse
- prof. dr. J.H.M. Verheijden
- drs. P. van der Wal

Raad voor Dierenaangelegenheden

bezoekadres:

Laan van Nieuw Oost Indië 131-133
2593 BM Den Haag

postadres:

Postbus 90428
2509 LK Den Haag

telefoon 070 3785266

fax 070 3786336

e-mail info@rda.nl

www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

Secretaris: mw. dr. drs. I.D. de Wolf

Advies	5
Onderbouwing van het advies	11
1. Inleiding	11
1.1 Aanleiding	11
1.2 Vraagstelling	11
2. Wat zijn gezelschaps-, hobby- en productiedieren?	12
2.1 Definities	12
2.2 Koppeling dierziekte en diercategorie	13
3. Het belang van registratie	14
3.1 Rechten en plichten hobbydierhouders	14
3.2 Registratiegegevens	18
3.3 Registratiesysteem	18
4. Overige aandachtspunten	20
5. Communicatie	21
6. Handhaving en controle	21
Literatuurlijst	22
Bijlagen	
1. Samenstelling van de werkgroep	23
2. Overzicht van publicaties	23

ADVIES

De Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren (PVE) hebben de Raad voor Dierenaangelegenheden (hierna: de Raad) gevraagd na te gaan of een sluitende en bruikbare I&R-regeling voor hobbydierhouders een rol kan spelen bij de problematiek van hobbydieren bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte.

Daarnaast is door de brancheorganisatie Dibevo een verzoek gedaan om een bruikbare definitie van het woord gezelschapsdier te formuleren. Dit ter onderscheid van de hobbydieren. De reden hiervoor is dat op sommige beleidsterreinen, zoals bijvoorbeeld in de regelgeving inzake diervoeders voor dieren, in het taalgebruik samenvoegen van de begrippen "gezelschapsdier" en "hobbydier" verwarring geeft.

De wens van velen is dat gezonde, niet besmette hobby- en gezelschapsdieren bij de georganiseerde bestrijding van een zeer besmettelijk dierziekte niet worden gedood. Om hieraan te kunnen voldoen is het volgens de Raad noodzakelijk drie categorieën dieren te onderscheiden: gezelschaps-, hobby- en bedrijfsmatig gehouden dieren.

In dit advies is uitgegaan van de zeer besmettelijke dierziekten die ook in het advies van de Raad van december 2003, "Dierziektebeleid met draagvlak" (RDA 2003/08), zijn gehanteerd. Het gaat om mond-

en klauwzeer, runderpest, klassieke en Afrikaanse varkenspest, ziekte van Newcastle, blaasjesziekte, pest van de kleine herkauwer en aviaire influenza.

De Raad waarschuwt echter dat deze lijst van ziektes niet als limitatief moet worden beschouwd. Als er nieuwe ziektes, waarvoor bij de bestrijding potentieel veel dieren moeten worden gedood, aan de lijst worden toegevoegd en die voor Nederland van belang zijn, dan zal voor de daarvoor gevoelige diersoorten bij voorkeur ook onderstaande aanpak moeten gaan gelden.

De Raad stelt voor de volgende definities te hanteren:

Gezelschapsdieren¹ zijn dieren die:

- Worden gehouden voor gezelschap, sport of liefhebberij;
- Niet vatbaar zijn voor in Nederland voorkomende zeer besmettelijke dierziekten die voorkomen op de lijst van de OIE en deze ziekten niet kunnen overdragen.

¹ Honden en katten worden in Nederland niet gehouden en gefokt voor andere doeleinden dan genoemd onder de definitie van "gezelschapsdier". Daarom zijn honden en katten bij fokkers ook te beschouwen als gezelschapsdier.

Hobbydieren zijn dieren die:

- Voornamelijk worden gehouden voor gezelschap, sport of liefhebberij;
- Vatbaar zijn voor in Nederland voorkomende zeer besmettelijke dierziekten die voorkomen op de lijst van de OIE en deze ziekten kunnen overdragen.

Bedrijfsmatig gehouden dieren zijn dieren die:

- Worden gehouden voor productie van voedingsmiddelen of andere economische belangrijke producten.

Gezelschapsdieren behoeven gegeven het feit dat ze niet vatbaar zijn voor de zeer besmettelijke dierziekten die voorkomen op de lijst van de OIE en deze ook niet kunnen overdragen bij een uitbraak van deze dierziekten niet te worden geruimd.

De Raad acht het van groot belang dat er een duidelijk verschil in beleid kan worden gemaakt tussen de hobbydierhouderij en de bedrijfsmatige houderij tijdens een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte. Hierbij moet er naar worden gestreefd dat in ieder geval hobbydieren tijdens een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte niet behoeven te worden geruimd door vaccinatie toe te staan.

Voorwaarden voor het niet behoeven te ruimen na vaccinatie zijn:

- De dieren spelen geen rol in de verspreiding van de ziekte ⁷
- Een eventuele infectie blijft herkenbaar
- Het mag geen belemmering vormen voor de afzet van producten uit de gangbare veehouderij
- Geen invloed op de formele status van Nederland voor die ziekte

De Raad vindt dat een houder van dieren zelf een bewuste keuze moet maken of hij of zij aangemerkt wil worden als hobbydierhouder en daarmee kan vallen onder een speciaal beleid voor hobbydierhouders bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte.

Hobbydierhouders moeten volgens de Raad een aantal rechten krijgen. Ze mogen hun dieren, wanneer dat in EU verband is toegestaan, preventief vaccineren bij een dreiging van een uitbraak. Op basis daarvan vallen ze bij een uitbraak, op een aantal situaties na, niet binnen de bestrijdingsregels die voor de bedrijfsmatige houderij gelden. Eén van de uitzonderingssituaties is als de hobbydieren zich bevinden binnen de 1-kilometer straal van het bedrijf waar de uitbraak heeft plaatsgevonden.

Het is de Raad bekend dat het toestaan van preventief vaccineren van hobbydieren voor de bedrijfsmatige houderij niet altijd gemakkelijk te accepteren is, omdat onduidelijk is hoe het

⁸ buitenland hierop zal reageren en het mogelijk de handelspositie van de sector in gevaar kan brengen.

Hoewel er in de Europese Unie de intentie bestaat om toe te staan dat vlees van dieren, die bij een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte zijn gevaccineerd, in het intracommunautaire handelsverkeer kunnen worden gebracht, vindt de Raad dat in het algemeen gegarandeerd moet worden dat hobbydieren en de producten daarvan niet in internationale handelsverkeer en in het voedselcircuit terecht kunnen komen.

Dat betekent dat deze dieren alleen bij slachthuizen mogen worden geslacht die uitsluitend voor de nationale markt mogen slachten. Daarna moet er een dusdanige kanalisatie komen dat alleen de hobbydierhouder zelf beschikking krijgt over het vlees of de producten.

Van bovenstaande principe kan worden afgeweken als kan worden aangetoond dat een verhandeling van vlees of producten van die dieren geen risico's op verspreiding van een ziekte teweeg kan brengen. In dat geval zou afzet op de nationale markt toegestaan moeten worden en zouden daar ook garanties voor moeten worden afgegeven door de nationale overheid. Dit principe wordt toegepast in Italië, waar AI endemisch is. Er wordt daar tegen AI gevaccineerd. Italië heeft toestemming om eieren en pluimveevlees uit die gebieden af te zetten op de nationale markt.

Om hobbydierhouders van hun rechten gebruik te kunnen laten maken zullen ze aan een aantal verplichtingen moeten voldoen. Naar de mening van de Raad moet de hobbydierhouder zichzelf en haar/zijn dieren laten registreren wil zij/hij als hobbydierhouder worden beschouwd.

Bij de registratie moeten in ieder geval de naam en adres van de hobbydierhouder, de diersoort, de identificatienummers van onder zijn hoede vallende hobbydieren, de registratiedatum en, indien vaccinatie plaats vindt, vaccinnummer en soort vaccinatie van de uitgevoerde vaccinaties worden opgenomen.

Een hobbydierhouder moet bewust beslissen of zij/hij haar/zijn dieren als hobbydieren laat registreren. De Raad vindt het niet juist als men zich bij een uitbraak van een dierziekte nog even snel kan aanmelden als hobbydierhouder om daarmee zijn dieren te laten vallen onder een speciaal regime. Immers, bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dier ziekte is er een grote hectiek. Diezelfde hectiek moet er niet toe leiden dat allerlei discussies en ergernis ontstaat over registratie- en vaccinatiemoment en over het beschermingsniveau van de vaccinatie. Wel moet het mogelijk zijn om bij een verhoogd risico op een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte preventief te kunnen gaan vaccineren.

De Raad stelt daarom een registratiesystematiek voor waarbij er een tijdspanne zit tussen de aanmelding voor registratie en het van kracht worden van de registratie. Deze tijdspanne moet tenminste 30 dagen bedragen. Pas als de registratie van kracht is, is het beleid voor de hobbydieren bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte van toepassing op de hobbydierhouder en zijn dieren.

Niet geregistreerde hobbydieren of dieren waarvan de registratie nog niet van kracht is vallen bij een uitbraak van een voor hen zeer besmettelijke dierziekte onder de normale bestrijdingsregels zoals die voor bedrijfsmatig gehouden dieren gelden.

Verder beveelt de Raad aan om hobbydieren te laten enten op de locatie waar ze zijn geregistreerd. Mocht vanuit de overheid besloten worden tot vaccinatie bij een dreiging van een uitbraak, dan beveelt de Raad aan om de dieren bij de hobbydierhouders ter plaatse bij de hobbyhouders te vaccineren, zodat de hobbyhouders niet en masse met hun dieren naar de dierenarts hoeven te gaan. Hiermee wordt het risico op verspreiding van de ziekte verkleind.

Naast deze maatregelen om de risico's te verkleinen zou de overheid kunnen overwegen om bij een

uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte een ⁹ ophokgebod van hobbydieren in te stellen.

Hoewel voor pluimvee en andere vogels in principe dezelfde systematiek kan worden gevolgd bij een mogelijke uitbraak van vogelpest, voorziet de Raad dat bovenstaande aanpak de nodige problemen kan opleveren bij deze dieren. Enerzijds is er een handhavingprobleem (vele honderdduizenden mensen houden enkele kippen), en verwerkingsprobleem, anderzijds is er in de EU nu discussie over een andere wijze van aanpak van vogelpest. De Raad acht het daarom opportuun om de aanpak van vogelpest vooralsnog buiten dit advies te houden totdat meer duidelijkheid is verkregen over de Europese ontwikkeling.

Dit neemt echter niet weg dat individuele houders van pluimvee en andere vogels zich mogelijk wel willen laten registeren daarom is in het onderstaand deel van het advies wel ingegaan op de gewenste aanpak voor deze dieren.

De Raad adviseert om per diersoort of goed definieerbare groep dieren één registratiesysteem op te zetten. Deze registratiesystemen moeten voldoen aan een aantal door de overheid te stellen voorwaarden en moeten door de overheid worden erkend. Een belangrijke voorwaarde is dat de overheid toegang moet hebben tot deze registratiesystemen. Verder moet de

¹⁰ hobbydierhouder aantonen dat haar/zijn dieren bij een dergelijk erkend registratiesysteem zijn ingeschreven.

Hoewel het niet zo van belang is bij welk registratiesysteem de hobbydieren zijn geregistreerd lijkt het de Raad voor de overzichtelijkheid en daarmee voor de efficiency van de controle raadzaam om zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande registratiesystemen voor de verschillende diersoorten.

Voor runderen, schapen/geiten en varkens is de Raad van mening dat hobbydieren van deze soorten kunnen worden geregistreerd bij de I&R-systemen van de overheid voor deze diersoorten.

Als hobbydier gehouden wilde zwijnen en hertachtigen kunnen volgens de Raad worden geregistreerd in de bestaande systemen voor varkens respectievelijk schapen/geiten of door één bestaande organisatie die zich nu reeds bezig houdt met het registreren van hobbydieren.

Voor hobbypluimvee, postduiven en sier- en watervogels is de Raad van mening dat een registratiesysteem nodig is. Het kenmerk van het houden van deze vogelsoorten is dat ze in veel gevallen min of meer "los" rond het huis lopen of vliegen zoals bijvoorbeeld kippen, eenden, ganzen, postduiven, zwanen en struisvogels. Meestal zijn er

verschillende rasverenigingen die alleen hun leden registreren. In dit geval is de Raad van mening dat de (ras)verenigingen gezamenlijk een plan tot registratie moeten maken dat voldoet aan de voorwaarden moeten maken.

Voor postduiven beveelt de Raad aan de Nederlandse Postduiven Organisatie (NPO) te verzoeken de mogelijkheid te bieden om alle postduivenhouders en de postduiven te registreren.

In de tabel op bladzijde 13 zijn diersoorten genoemd, katten, overige vogels, cavia's en egels, die vatbaar zijn voor een aantal ziekten, maar die niet of nauwelijks een risico vormen voor de verspreiding van deze dierziekten. Deze categorieën dieren kunnen daarom worden behandeld als gezelschapsdieren en behoeven vanuit dat oogpunt dan ook niet te worden geregistreerd. Bij de overige vogels kan daarbij worden gedacht aan volièrevogels en in huis gehouden vogels.

Vogels waarvan geen duidelijke eigenaar of verzorger is aan te wijzen en die in het wild voorkomen (zoals verwilderde postduiven) zullen als wild moeten worden gezien.

De Raad adviseert de overheid om financiële ondersteuning te geven aan en kennis beschikbaar te stellen voor het aanpassen van de huidige

registratiesystemen en het opzetten van nieuwe registratiesystemen. De hobbydierhouders zullen in ieder geval de kosten moeten dragen voor het onderhoud van het systeem.

De Raad wil benadrukken dat er blijvend druk op de Europese Commissie en de andere lidstaten moet worden gelegd om de mogelijkheid tot preventieve vaccinatie bij hobbydieren mogelijk te maken voor zover dit nog niet is toegestaan zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor de handelsstatus van een land. Ook moet een niet-ruimingsclausule in de Europese regelgeving worden opgenomen om er voor te zorgen dat hobbydieren niet persé gedood behoeven te worden bij een dierziekte-uitbraak.

Tot slot wil de Raad opmerken dat er grote bekendheid gegeven moet worden over de te volgen beleidslijn, zodat een potentiële hobbydierhouder tijdig kan beslissen op welke wijze zij/hij gezien

willen worden, als hobbydierhouder of als ¹¹bedrijfsmatig houder, en daarbij de actie kan ondernemen die in het kader van dit advies wordt voorgesteld.

12 ONDERBOUWING VAN HET ADVIES

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

Tijdens de laatste grote uitbraken van zeer besmettelijke dierziekten, zoals AI, KVP en mond- en klauwzeer, zijn vele gezonde dieren gedood. Dit stuit steeds meer op maatschappelijke weerstand. In het advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden en de Raad voor het Landelijk gebied (RDA 2003/08 en RDA 2004/01) van december 2003 en februari 2004 over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten is aangegeven op welke wijze het dierziektebeleid zich nationaal en internationaal zou moeten ontwikkelen.

In bovengenoemd advies van de Raden is over de hobbydieren op hoofdlijnen het volgende vastgelegd:

1. Uitgangspunt is dat het houden van hobbydieren en van productiedieren in verschillende systemen mogelijk is.
2. Mits goed geregistreerd mogen hobbydieren waarvan vaststaat dat zij niet in het internationale consumptiecircuit komen preventief worden gevaccineerd.
3. Als hobbydier gehouden dieren mogen bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte worden gevaccineerd, onder voorwaarde van goede registratie.

4. Houders van hobbydieren moeten zelf verantwoordelijkheid nemen door zorg te dragen voor een door hen zelf te organiseren sluitende registratie van de dieren. De lasten moeten door de hobbydierhouders zelf worden gedragen.
5. Ruimen van niet-besmette dieren moet worden uitgesloten, echter besmette en zieke hobbydieren die zijn gevaccineerd moeten wel worden geruimd.
6. Niet-geënte dieren in ingesloten gebieden zullen bij een uitbraak moeten worden geruimd.
7. Gevaccineerde hobbydieren mogen niet in het consumptiecircuit worden gebracht

1.2 Vraagstelling

De PVE hebben de Raad gevraagd om te onderzoeken of een sluitende en bruikbare I&R-regeling voor hobbydierhouders een rol kan spelen om te voorkomen dat hobbydieren bij een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte moeten worden geruimd. Deze vraag sluit aan bij de punten 2 tot en met 4 genoemd in paragraaf 1.1.

Hobbydieren en gezelschapsdieren worden vaak samengevoegd in het taalgebruik, zonder dat duidelijk is wat met beide termen wordt bedoeld. In het kader van de dierziektebestrijding is onduidelijk

wat houders van gezelschapsdieren en die van hobbydieren kunnen verwachten.

Ook op andere beleidsterreinen geeft het in het taalgebruik samenvoegen van deze twee begrippen verwarring. Zo wordt in de regelgeving inzake diervoeders voor dieren die in het humane voedingskanaal terechtkomen en de dieren die dit niet betreft, de verschillende omschrijvingen op onduidelijke wijze door elkaar heen gebruikt. Daarom is door de brancheorganisatie Dibevo een verzoek gedaan om een bruikbare definitie van het woord gezelschapsdier te formuleren.

De Raad beperkt zich in dit advies tot de hobbydierhouders en hobbydieren en geeft aan hoe hij in het kader van de dierziektebestrijding gezelschapsdieren gedefinieerd ziet. Dit advies gaat derhalve niet in op dierentuinen, op dieren in grote natuurterreinen en in het wild levende dieren

2. WAT ZIJN GEZELSCHAPS-, HOBBY- EN PRODUCTIEDIEREN

Diersoorten zijn niet eenduidig in te delen onder de begrippen hobbydier, gezelschapsdier of productiedier.

Sommige diersoorten worden voor verschillende doeleinden gebruikt. Een konijn in een huiskamer wordt gezien als een gezelschapsdier. Iemand met een beperkt aantal konijnen op een rundveehouderij is een hobby-konijnenhouder en de konijnen zijn

hobbydieren. Een konijn op een konijnenbedrijf is een productiedier. En tenslotte zijn er dan "wilde" konijnen.

Daarnaast bestaat er nog zoiets als een algemeen spraakgebruik. Vaak worden de termen huisdier en gezelschapsdier zonder een bepaalde bedoeling door elkaar gebruikt.

Indien bestaande definities worden bekeken, dan blijkt dat ze altijd voor een bepaald doel zijn opgesteld en niet of minder geschikt zijn voor andere doeleinden

2.1 Definities

Van een definitie mag worden verwacht dat deze helder en éénduidig is en dat hij geen aanleiding geeft tot misverstanden.

Gezelschapsdieren zijn in de ogen van de burger in het algemeen in of bij huis gehouden dieren die worden gehouden voor gezelschap, sport of liefhebberijen. De Raad stelt voor "gezelschapsdieren" te definiëren als diersoorten die in het kader van dierziektebestrijding niet vatbaar zijn voor besmettelijke dierziekten of deze ziekten niet kunnen verspreiden.

Daarnaast zijn er dieren die vatbaar kunnen zijn voor zeer besmettelijke dierziekten, maar waarvan de eigenaar ze niet primair houdt om ze te consumeren of ze in het handelscircuit te brengen. In een dergelijk geval kan gesproken worden van een hobbydier.

¹⁴ Op basis van bovenstaande zijn derhalve de volgende categorieën te onderscheiden.

Gezelschapsdieren zijn dieren die:

- Worden gehouden voor gezelschap, sport of liefhebberij;
- Niet vatbaar zijn voor in Nederland voorkomende zeer besmettelijke dierziekten die voorkomen op de lijst van de OIE en deze ziekten ook niet overdragen.

Hobbydieren zijn dieren die:

- Voornamelijk worden gehouden voor gezelschap, sport of liefhebberij;
- Vatbaar zijn voor in Nederland voorkomende zeer besmettelijke dierziekten die voorkomen op de lijst van de OIE en deze ziekten kunnen overdragen.

Bedrijfsmatig gehouden dieren zijn dieren die:

- Worden gehouden voor productie van voedingsmiddelen of andere economische belangrijke producten.

Gezelschapsdieren behoeven gegeven het feit dat ze niet vatbaar zijn voor de zeer besmettelijke dierziekten die voorkomen op de lijst van de OIE en deze ook niet kunnen overdragen derhalve bij een uitbraak van deze dierziekten niet te worden geruimd.

De Raad onderscheidt daarnaast nog een groep diersoorten die niet gehouden worden, maar verwantschap hebben met dieren die vatbaar zijn voor besmettelijke dierziekten in de categorie "bedrijfsmatig gehouden dieren". Deze categorie wordt aangeduid met de term "wild". In dit advies zal de Raad niet verder ingaan op deze categorie, omdat hierover een apart advies is opgesteld (RDA 2005/01). Dieren die geen duidelijke eigenaar hebben of niet worden verzorgd zullen ook als wild moeten worden beschouwd.

De Raad vindt dat er vanaf heden in het kader van de dierziektebestrijding niet meer moet worden gesproken over andere diercategorieën dan bovenstaande 3 categorieën.

2.2 Koppeling dierziekte en diercategorie

De volgende stap is om tussen de hobbydieren en de bedrijfsmatig gehouden dieren een dusdanig onderscheid in aanpak in het kader van preventie en bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten te maken dat bij een uitbraak van een dergelijke dierziekte het ruimen van gezonde en niet-besmette hobbydieren grotendeels kan worden uitgesloten.

Daarnaast zijn er nog enkele diersoorten die gevoelig zijn voor de zeer besmettelijke dierziekten, maar die niet bedrijfsmatig worden gehouden.

Op basis van bovenstaande kan er een indeling worden gemaakt van zeer besmettelijke dierziekten over bedrijfsmatig en voor hobby gehouden diersoorten (tabel 1).

Tabel 1 Overzicht van vatbare diersoorten in verschillende categorieën per zeer besmettelijke dierziekte

<i>besmettelijke dierziekte</i>	<i>Hobbydier</i>	<i>Bedrijfsmatig gehouden dier</i>
Mond en klauwzeer	Runderen, egel, schapen/geiten varkens, hertachtigen, lama, cavia,	Runderen, varkens, edelhert, damhert, schapen/geiten
Runderpest	Runderen	Runderen
Varkenspest (Afrikaans/ klassiek)	Varkens	Varkens
Ziekte van Newcastle	Pluimvee, postduiven, sier- en watervogels, overige vogels	Pluimvee
Blaasjesziekte	Varkens	Varkens
Pest van de kleine herkauwer	Schaap/geit	Schaap/geit
Vogelpest of Aviaire influenza	Pluimvee, postduiven, sier- en watervogels, overige vogels, katten	Pluimvee

3. HET BELANG VAN REGISTRATIE

Het streven om bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte gezonde hobbydieren zo weinig mogelijk te doden is alleen mogelijk als bekend is welke dieren aangemerkt kunnen worden als hobbydier.

De uitbraken van aviaire influenza (AI) en van mond- en klauwzeer (MKZ) hebben aangetoond dat er veel onduidelijkheid was waar hobbydieren en hobbydierhouders zich bevonden. Dit leidde niet alleen tot veel tijdverlies om te komen tot een

effectieve aanpak van de bestrijding, maar ook tot onbegrip bij het “publiek” en de houders van hobbydieren. Naast de registratie van de bedrijfsmatig gehouden dieren is een registratie van hobbydieren en hobbydierhouders daarom van belang.

3.1 Rechten en plichten hobbydierhouders

De Raad acht het van groot belang dat er een verschillend beleid kan worden gevoerd tussen de

16 hobbydierhouderij en de bedrijfsmatige houderij bij een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte.

Om dit te kunnen bereiken zullen hobbydierhouders een aantal rechten moeten krijgen en daarvoor aan een aantal verplichtingen moeten voldoen.

Het uitgangspunt van dit advies is dat hobbydierhouders het recht krijgen hun dieren preventief te vaccineren bij een dreiging van een mogelijke uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte, wanneer dat in EU verband is toegestaan. Dit uitgangspunt is eerder door de Raad vastgelegd (zie hoofdstuk 1). Bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte vallen ze dan, op een aantal situaties na, niet direct binnen alle bestrijdingsregels die voor de bedrijfsmatige houderij gelden. Eén van die uitzonderingssituaties is als het bedrijf binnen de 1-kilometer straal van het bedrijf ligt waar de uitbraak heeft plaatsgevonden.

Het is de Raad bekend dat het toestaan van preventief vaccineren van hobbydieren voor de bedrijfsmatige houderij niet altijd gemakkelijk te accepteren is, omdat onduidelijk is hoe het buitenland hierop zal reageren en het mogelijk de handelspositie van de sector in gevaar kan brengen.

Hoewel er in de Europese Unie de intentie bestaat om toe te staan dat vlees van dieren die bij een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte zijn

gevaccineerd in het intracommunautaire handelsverkeer kunnen worden gebracht, vindt de Raad dat in het algemeen gegarandeerd moet worden dat hobbydieren en de producten daarvan niet in het internationale handelsverkeer- en in het voedselcircuit terecht mogen komen.

Dat betekent dat de dieren van hobbyhouders alleen bij slachthuizen mogen worden geslacht die uitsluitend voor de nationale markt mogen slachten. Daarna moet er een dusdanige kanalisatie komen dat alleen de hobbydierhouder zelf beschikking krijgt over het vlees of de producten.

Van bovenstaande principe kan worden afgeweken als kan worden aangetoond dat een verhandeling van vlees of producten van die hobbydieren geen risico's op verspreiding van een ziekte teweeg kan brengen. In dat geval zou afzet op de nationale markt toegestaan moeten worden en ook garanties daarvoor moeten worden afgegeven

Zo is het gevaar dat bijvoorbeeld AI middels pluimveevlees en eieren wordt verspreid zeer gering. In Italië, waar AI endemisch is in bepaalde gebieden, wordt geënt tegen AI. Pluimveevlees van deze dieren en ook de eieren mogen echter onder voorwaarden, geaccepteerd in EU verband, op de nationale markt worden afgezet.

Ook moet hierbij de waarschuwing aan hobbyhouders worden geplaatst dat bij vaccinatie tegen bijvoorbeeld MKZ de mate van bescherming sterk afhankelijk is van de samenstelling van het

vaccin. In de meeste gevallen bestaan vaccins uit een aantal typen stammen. De dieren zullen derhalve niet tegen alle typen beschermd zijn. Mochten er onverhoopt andere typen MKZ leiden tot een besmetting, dan zal de gedane vaccinatie geen of weinig werking hebben. De hobbydierhouder en zijn dieren zullen dan mogelijk zelf een bron van besmetting kunnen vormen. Vanwege de mobiliteit die kenmerkend is voor de hedendaagse samenleving is het binnenhalen van afwijkende typen van een zeer besmettelijke ziekte niet ondenkbeeldig.

Mocht vanuit de overheid besloten worden tot vaccinatie bij een dreiging van een uitbraak, dan vindt de Raad dat de dieren van hobbydierhouders ter plaatse bij de hobbyhouders gevaccineerd moeten worden, zodat de hobbyhouders niet en masse met hun dieren naar de dierenarts hoeven te gaan. Hiermee wordt het risico op verspreiding verkleind, aangenomen dat de dierenarts op de juiste wijze zorg draagt voor ontsmetting.

Naast deze maatregelen om de risico's te verkleinen zou de overheid kunnen overwegen om bij een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte een ophok gebod van hobbydieren in te stellen. Gelet op de tijdelijkheid van een dergelijke maatregel moet dit voor hobbyhouders geen probleem zijn. De Raad acht het van belang dat

hobbyhouders zich realiseren dat zij voorzieningen 17 moeten hebben die het ophokken mogelijk maakt.

Om van hun rechten gebruik te kunnen maken zullen hobbydierhouders aan een aantal verplichtingen moeten voldoen. De plichten zijn dat de hobbydieren en de houder moeten zijn geregistreerd en dat gegarandeerd moet kunnen worden dat deze dieren en de producten daarvan niet in het (inter)nationale handels- en voedselcircuit terechtkomen. Dit betekent dat deze dieren hooguit voor eigen consumptie mogen worden geslacht. Dit aantal dieren is vrij beperkt. Bewust met dieren fokken, ook als hobbyhouder, betekent in feite dat al snel voorbij wordt gegaan aan dat uitgangspunt.

Het is op niet geloofwaardig als iemand met veel dieren (bijvoorbeeld 10 runderen of 200 kippen) zich aanmeldt als hobbydierhouder.

Dieren die als hobbydieren worden gehouden, maar niet als zodanig zijn geregistreerd moeten worden beschouwd als bedrijfsmatig gehouden. Bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte zal het normale bestrijdingsbeleid overeenkomstig de voor de betreffende diersoort opgestelde draaiboeken van toepassing zijn.

Het is niet ondenkbaar dat vele hobbyhouders wachten met identificatie en registratie van hun dieren tot er echt een groot gevaar voor besmetting dreigt of zelfs tot het moment van uitbraak. Dit kan heel gemakkelijk leiden tot een onoverzichtelijke

18 situatie, omdat er bijvoorbeeld achterstanden ontstaan bij de registratie als opeens velen hun dieren willen vaccineren en registreren. De Raad acht niet gewenst.

De consequentie van een "late" vaccinatie (vlak voor een uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte) kan zijn dat de dieren nog niet goed zijn beschermd. Mocht een zeer besmettelijke dierziekte zich verder verspreiden dan betekent dat er geen garantie kan worden gegeven aan de hobbyhouders dat hun hobbydieren niet alsnog moeten worden geruimd. Of onvoldoende beschermde hobbydieren moeten worden geruimd zal sterk afhankelijk zijn van de ontwikkeling van de ziekte en de beschermende status van de vaccinatie.

De Raad vindt dat dierhouders meer ten principale de beslissing moeten nemen of zij hun dieren als hobbydieren willen laten registreren

Een hobbydierhouder moet bewust beslissen of zij/hij haar/zijn dieren als hobbydieren laat registreren. Het is niet juist als bij een uitbraak nog snel even de dieren als hobbydieren worden geregistreerd, om daarmee onder mogelijke nadelige consequenties van een uitbraak volgens het normale bestrijdingsmethodiek uit te komen. Immers, bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dier ziekte is er een grote hectiek. Diezelfde hectiek moet er niet toe leiden dat allerlei discussies ontstaan over registratie- en vaccinatiemoment en

over het beschermingsniveau van de vaccinatie. Dit leidt allen maar tot ergernis en onbegrip, hetgeen juist tegengegaan moet worden.

De Raad stelt daarom een registratiesystematiek voor waarbij er een tijdspanne zit tussen de aanmelding voor registratie en het van kracht worden van de registratie. De Raad stelt voor minimaal een periode van 30 dagen te hanteren. Niet-geregistreerde hobbydieren of dieren waarvan de registratie nog niet van kracht is vallen bij een uitbraak van een voor hen zeer besmettelijke dierziekte onder de normale bestrijdingsregels zoals die voor bedrijfsmatig gehouden dieren gelden.

Hoewel voor pluimvee en andere vogels in principe dezelfde systematiek kan worden gevolgd bij een mogelijke uitbraak van vogelpest, voorziet de Raad dat bovenstaande aanpak de nodige problemen kan opleveren bij deze dieren. Enerzijds is er een handhaving- (vele honderdduizenden mensen houden enkele kippen), en verwerkingsprobleem, anderzijds is er in de EU nu discussie over een andere wijze van aanpak van vogelpest. De Raad acht het daarom opportuun om de aanpak van vogelpest vooralsnog buiten dit advies te houden totdat meer duidelijkheid is verkregen over de Europese ontwikkeling.

Dit neemt echter niet weg dat individuele houders van pluimvee en andere vogels zich mogelijk wel willen laten registreren daarom is in het

onderstaand deel van het advies wel ingegaan op de gewenst aanpak voor deze dieren.

3.2 Registratiegegevens

De registratiegegevens van hobbydieren komen grotendeels overeen met de gegevens die in de bestaande registratiesystemen zitten. Er zijn echter een aantal specifieke gegevens die voor hobbydieren van belang zijn. In het registratiesysteem waarin de hobbydieren worden geregistreerd moet in ieder geval kunnen worden opgenomen:

1. Een uniek identificatiemerk/-nummer van het dier²
2. Datum van aanmelding
3. Naam en adres van de hobbyhouder
4. Datum van vaccinatie
5. Nummer van de vaccinatie
6. Soort vaccinatie

3.3 Registratiesysteem

Voor verschillende diersoorten zijn er reeds registratiesystemen. Hoewel het niet zo van belang is bij welk registratiesysteem de hobbydieren zijn geregistreerd lijkt het de Raad voor de overzichtelijkheid, de efficiency van de controle en vanwege de kosten, en daarmee het draagvlak voor naleving, raadzaam om zoveel mogelijk aan te

sluiten bij bestaande registratiesystemen voor de 19 verschillende diersoorten.

Een registratiesysteem zal in ieder geval moeten voldoen aan een aantal criteria:

1. de overheid moet het registratiesysteem erkennen.
2. de overheid en door de overheid aangewezen organisaties die betrokken zijn bij de bestrijding van een zeer besmettelijke dierziekte moeten direct toegang hebben tot het registratiesysteem.
3. de beheerder van het betreffende registratiesysteem zal een kostendekkend tarief moeten hanteren richting de houders van hobbydieren.
4. De tariefstelling moet openbaar zijn en jaarlijks worden vastgesteld door een aantal deskundigen uit de hoek van de hobbyhouders en de overheid.

Mutaties van dieren zullen door de hobbydierhouder onverwijld aan het systeem doorgegeven moeten worden. Bij de verkoop van een hobbydier zal ook de naam van de nieuwe eigenaar opgegeven moeten worden aan het registratiesysteem, waarna de nieuwe eigenaar de verantwoordelijkheid van het doorgeven van mutaties overneemt. Voor pluimvee geldt dat

² Voor gevogelte is het aantal dieren in plaats van een individuele identificatie voldoende.

20 daarbij het aantal dieren dat muteert moet worden aangegeven.

Er bestaan voor verschillende diersoorten reeds registratiesystemen. Dit geldt met name voor runderen, varkens, pluimvee en postduiven. Verder is er een I&R-systeem in ontwikkeling voor schapen en geiten.

Voor hertachtigen, cavia's, egels, sier- en watervogels en overige vogels zijn geen registratiesystemen of alleen registratiesysteem van aangeslotenen van (ras)verenigingen. Deze zijn echter niet compleet.

Om versnippering van registratie per diersoort tegen te gaan en om de kosten in de hand te houden adviseert de Raad om de bestaande systemen voor runderen, varkens, schapen en geiten die door de overheid worden beheerd zodanig aan te passen dat deze ook geschikt worden voor de registratie van hobbydieren van deze soorten overeenkomstig de in hoofdstuk 3.2 genoemde data.

De Nederlandse Vereniging van Postduivenhouders (NPO) heeft een registratie van alle aangesloten houders. De Raad adviseert om de NPO te verzoeken om haar registratiesysteem zodanig aan te passen dat ook niet aangesloten postduivenhouders hun dieren kunnen registreren overeenkomstig de in hoofdstuk 3.2 genoemde data.

De PVE registreren houders van bedrijfsmatig gehouden pluimvee. De Raad adviseert om de PVE te verzoeken om haar registratiesysteem zodanig aan te passen dat ook niet aangesloten houders van pluimvee, inclusief sier- watervogels hun aantal dieren kunnen registreren overeenkomstig de in hoofdstuk 3.2 genoemde data (inclusief opmerking in voetnoot).

Hertachtigen worden vaak gehouden in dierenparken, gemeenteparken en door particulieren. Een aantal dierenparken is erkend als dierentuin en valt derhalve niet binnen dit advies. De overige houders van herten zijn niet centraal geregistreerd. Wel is er een parkdierenvereniging waarbij een aantal houders van herten is aangesloten.

De Raad adviseert de overheid om particuliere hertenhouders de mogelijkheid te geven zich te laten registreren bij het I&R-systeem van de overheid voor schapen en geiten overeenkomstig de in hoofdstuk 3.2 genoemde data. Ditzelfde zelfde kan worden overwogen voor de houders van lama's.

Voor zover cavia's en egels worden geregistreerd wordt dit het meest gedaan door verschillende (ras)verenigingen. Over de noodzaak tot registratie wordt nader ingegaan in hoofdstuk 4.

Voor zover de opzet van registratiesystemen van de overheid zich niet leent voor registratie van

hobbydieren adviseert de Raad om de ras-/ hobbyverenigingen van de desbetreffende diersoort te verzoeken een gezamenlijk plan uit te werken dat er toe moet leiden dat er één centraal registratiesysteem komt voor dat voldoet aan de eisen die in hoofdstukken 3.1.en 3.2. worden genoemd.

Zoals eerder gezegd zal het up to date houden van de gegevens kostendekkend moeten zijn. De Raad adviseert de overheid wel om financiële ondersteuning te geven en kennis ter beschikking te stellen voor het aanpassen van de huidige systemen en het opzetten van nieuwe systemen. Daarna dient een en ander financieel gedragen te worden door de hobbyhouders zelf.

4. OVERIGE AANDACHTSPUNTEN

De Raad beseft dat er veel vogels in huis dan wel in een volière worden gehouden waarbij de kans op het besmet raken bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte en de verdere verspreiding van het virus via deze vogels gering is. De Raad vindt het daarom wenselijk dat er gekeken wordt of het mogelijk is om op basis van een risicoanalyse risicogroepen te onderscheiden. Hobbydierhouders die dieren houden die in feite geen of nauwelijks een risico vormen voor de verspreiding van een besmettelijke ziekte zouden kunnen worden gezien als gezelschapsdieren, waarbij registratie kan worden uitgesloten.

Sier- en watervogels (eenden, ganzen, zwanen, 21 goudfazanten, krielkippen etc.) worden vaak buitenshuis gehouden of met een uitloop waardoor de kans op aanraking met andere dieren die gevoelig zijn voor bepaalde zeer besmettelijke dierziekten dusdanig groot is dat het belangrijk is te weten waar deze dieren zich bevinden. De Raad adviseert daarom om het mogelijk te maken deze diersoorten te laten registreren. Hierbij vindt de Raad het vooral van belang dat in ieder geval het aantal vogels per soort bekend is.

Cavia's en de in huis gehouden egelsoort vormen een te verwaarlozen risico op de besmetting en verspreiding van zeer besmettelijke dierziekten, omdat zij normaal gesproken nimmer in contact komen met andere voor MKZ-gevoelige diersoorten. Het registreren van de ze diersoorten is volgens de Raad niet noodzakelijk.

Het is mogelijk dat er diersoorten zijn die nu niet als hobbydier worden aangemerkt, maar op basis van voortgaande kennis wel als zodanig moeten worden aangemerkt. Het is ook mogelijk dat ook andere ziekten dan de in tabel 1 genoemde zeer besmettelijke dierziekten belangrijk worden voor Nederland. Dit kan tot gevolg hebben dat dieren die op dit moment als gezelschapsdier worden aangemerkt onder de categorie hobbydieren gaan vallen en dat daarvoor een vergelijkbare registratie moet worden opgezet.

22 De Raad wil nogmaals benadrukken dat er, voor zover nog niet is toegestaan, naar gestreefd moet worden om een niet-ruimingsclausule in de Europese regelgeving op te nemen om te zorgen dat hobbydieren niet persé gedood behoeven te worden bij een dierziekte-uitbraak en dat dit geen negatieve gevolgen mag hebben voor de handelsstatus van een land. Indien in Europees verband deze garantie niet gegeven kan worden, dan zullen de geschetste voorstellen mogelijk in een geheel ander daglicht moeten worden geplaatst.

5. COMMUNICATIE

Indien de overheid overgaat tot uitwerking van dit advies van de Raad, dan wil de Raad er op wijzen dat er uitgebreid aandacht moet worden geschonken aan de kennisgeving aan de potentiële hobbydierhouders over deze materie.

6. HANDHAVING EN CONTROLE

De boven voorgestelde I&R-systematiek van hobbydierhouders en hun dieren zal weinig handhavingsinspanning vergen. Immers de deelname aan de I&R systemen, als ze eenmaal zijn opgezet, is vrijwillig en iedere hobbyhouder weet wat de consequenties kunnen zijn als hij of zij zijn of haar dieren niet op de juiste wijze laat registreren. De hobbyhouder is niet alleen

verantwoordelijk voor registratie en identificatie, maar ook voor het aanbrengen van wijzigingen.

Een niet volledige registratie van zijn of haar hobbydieren betekent bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte dat de dieren vallen onder het bestrijdingsregime dat geldt voor landbouwhuisdieren.

In de hectiek die bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte ontstaat moet er geen discussie ontstaan of de gegevens goed zijn geregistreerd. Om dit te voorkomen adviseert de Raad om de hobbyhouders de mogelijkheid te geven hun eigen gegevens in te zien, zodat ze te allen tijde kunnen controleren of de juiste gegevens vermeld staan. De hobbydierhouders zijn zelf verantwoordelijk voor de juistheid van hun gegevens en moeten zelf acties ondernemen richting de registrerende organisaties om gegevens te corrigeren.

LITERATUURLIJST

1. Rapport Raad voor Dierenaangelegenheden, 2003 Dierziektebeleid met draagvlak. Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten;deel 1 - advies. RDA 2003/08.
2. Rapport Raad voor Dierenaangelegenheden, 2004 Dierziektebeleid met draagvlak. Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 2 – onderbouwing van het advies. RDA 2004/01.
3. EC-LNV rapport, nr. 2004/255. Verkenning Hobbydierhouderij.
4. Flyer NBvH; All animals are equal?? Towards differentiation in animal disease control.

BIJLAGE

1. SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP “I&R HOBBYDIER/DEFINITIE GEZELSCHAPSDIER”

De werkgroep bestond uit:

- A. Achterkamp: Platform Verantwoord Huisdierenbezit
- Ir. H. Bekman: PVE
- J.Th. de Jongh: DIBEVO
- Prof. Dr. F.J. van Sluijs: Faculteit. Diergeneeskunde Universiteit Utrecht
- S.J. Schenk: LTO Nederland
- Drs. E. Virginia: Dierenbescherming
- Ir. S.J. Beukema: voorzitter, Bureau van de Raad voor
Dierenaangelegenheden

2. OVERZICHT VAN PUBLICATIES

Onderstaand overzicht betreft de publicaties van de Raad vanaf 2002. Een overzicht van eerdere door de Raad uitgebrachte adviezen kan worden opgevraagd bij het secretariaat van de Raad of is te vinden op ww.raadvoordierenaangelegenheden.nl.

PUBLICATIES IN 2005:

- RDA 2005/01 De rol van wild bij de insleep en verspreiding van klassieke varkenspest en mond- en klauwzeer in Nederland
- RDA 2005/02 Immunosterilisatie als een alternatief voor de huidige wijze van castratie in de varkens-houderij
- RDA 2005/03 Maintaining or improving farm animal welfare in the light of increasing trade liberalisation and globalisation: a contradiction in terms?
- RDA 2005/04 Het houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier
- RDA 2005/05 Implicaties van de opinie van EFSA over het bedwelmen en doden van de belangrijkste productiedieren voor Richtlijn 93/119/EG en het Nederlandse standpunt ten aanzien van deze Richtlijn.

Jaarverslag 2004

PUBLICATIES IN 2004:

- RDA 2004/01 Dierziektebeleid met draagvlak – Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 2 – Onderbouwing van het advies
- RDA 2004/02 Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland
- RDA 2004/03 Negatief- en positieflijst voor vissen, reptielen en amfibieën ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren

RDA 2004/04 Bestialiteit
Jaarverslag 2003

PUBLICATIES IN 2003:

- RDA 2003/01 Advies omtrent dierziekten en zoönosen, waarvoor hobbymatig gehouden dieren vatbaar zijn en als drager kunnen fungeren, die een bedreiging kunnen vormen voor de gezondheid van mensen en bedrijfsmatig gehouden dieren en die in het kader van grote bestrijdingscampagnes relevant zijn
- RDA 2003/02 Wet- en regelgeving omtrent hobbydieren
- RDA 2003/03 Mogelijke dierenwelzijnproblemen in de paardenhouderij
- RDA 2003/04 Zorgen voor je paard
- RDA 2003/05 Criteria voor dodingsmethoden voor paling en meerval
- RDA 2003/06 Het doden van drachtige grote landbouwhuisdieren
- RDA 2003/07 Negatief- en positieflijst voor zoogdieren en vogels ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
- RDA 2003/08 Dierziektebeleid met draagvlak – Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 1 – Advies

Jaarverslag 2002

PUBLICATIES IN 2002:

- RDA 2002/01 Minimum welzijnseisen tijdens bestrijdingscampagnes
- RDA 2002/02 Fokken met recreatiedieren (1)
- RDA 2002/03 Fokken met recreatiedieren (2)
- RDA 2002/04 Advies aan de Directeur Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake een plan van aanpak voor de bestrijding van aangeboren afwijkingen bij katten
- RDA 2002/05 Een toetsingskader en toelatingsprocedure voor aanwijzing van nieuwe voor productie te houden vissoorten